

Yabancı Memleketlerde Ödenen Gelir Vergisinin Mahsubu

Hazırlayanlar
Adnan UYAR
Vergi Denetmeni

1. GİRİŞ

Dünyada görülen globalleşme süreci memnun edici seviyede gelişmekte ve gelişmeye de devam etmektedir. Bu sürecin müteşebbislerin ülke sınırlarından çıkarak yabancı memleketlerde yatırım yapma dürtüsü ile devam ettiği de görülmektedir. İşin ilginç tarafı bu girişimin yabancı memleketler tarafından kabul görmesi ve yabancı müteşebbislere ülkelerinde yatırım yönünden her türlü teşvikin verilmesidir. Bunun doğal sonucu olarak her konuda dünyada üretim miktarının arttığı da görülmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak dünya insanların yaşam standartlarının arttığı da ayrıca düşünülmesi gereken bir konu olarak karşımızda durmaktadır. Yabancı memleketlerde yatırım yapan Türk müteşebbisler ayrıca o memleketin vergi kanunlarına göre dar mükellefiyet kapsamında mükellefiyet ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bir başka anlatımla yatırım yapan Türk müteşebbisler yatırım yaptıkları memleketlerde elde ettikleri kazançlar üzerinden o memleketin vergi kanunlarına göre gelir vergisi ödemektedirler. Ayrıca Türk müteşebbislerimiz yabancı memleketlerde elde ettikleri kazançlar üzerinden Türkiye'de de tam mükellefiyet kapsamında vergi öde-

mek mecburiyeti ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Yazımızın konusunu Türk müteşebbislerin yabancı memleketlerde yaptıkları yatırımlar nedeni ile elde ettikleri kazançlar üzerinden o memleketlerde ödedikleri benzeri vergilerin, Türkiye'de tam mükellefiyet kapsamında adlarına tarh edilen Gelir Vergisinden ne şekilde indirileceği hususunun anlatılması oluşturmaktadır.

2. TÜRK GELİR VERGİSİ YÖNÜNDEN TAM MÜKELLEF DAR MÜKELLEF KİME DENMEKTEDİR

Türkiye dışında yatırım yapan müteşebbis o memlekette dar mükellef kabul edilmekte ve gelir vergisi ile karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye dışında yatırım yapıp gelir elde eden müteşebbis aynı zamanda Türk Gelir Vergisi yönünden tam mükellef olarak kabul edilmekte gerek Türkiye'de elde ettiği gerekse yurt dışında elde ettiği kazanç üzerinden gelir vergisi ödeek mecburiyeti ile karşı karşıya kalmaktadır. Ancak Türk Gelir Vergisinde yabancı ülkelerde elde edilen kazanç üzerinden o memlekette ödenen gelir vergisinin mahsubu imkanı vardır. Zaten yazımızın konusunu da bu oluşturmaktadır. Şimdi aşağıdaki açıklamalar ile Türk Gelir Vergisinde tam mükellef ile dar mükellefin kimlere dendiği açıklanacaktır.

• Tam Mükellefiyet

Aşağıda yazılı gerçek kişiler, Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirirler:

1. Türkiye'de yerleşmiş olanlar

2. Resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları (Bu gibilerden, bulundukları memleketlerde elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla Gelir Vergisine veya benzeri vergiye tabi tutulmuş bulunanlar, mezkur kazanç ve iratları üzerinden ayrıca vergilendirilmez.)

Türkiye'de yerleşme

Aşağıda yazılı kimseler Türkiye'de yerleşmiş sayılır.

1. İkametgahı Türkiyede bulunanlar (İkametgah Kanunu Medeninin 19. ve müteakip maddelerinde yazılı olan yerlerdir)

2. Bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturan (Geçici ayrılmalar Türkiye'de oturma süresini kesmez.)

- Dar Mükellefiyet

Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler. Bu hükmü yabancı memleketlerde yatırım yapan Türk müteşebbislere uyarladığımızda Türk müteşebbisler sadece o memlekette elde ettikleri kazançları üzerinden o memleketlerde vergilendirilirler.

3. TÜRKİYE'DE TARH EDİLEN GELİR VERGİSİNİN YABANCI MEMLEKETLERDE ELDE EDİLEN KAZANÇ VE İRATLARA İSABET EDEN KISMINDAN İNDİRİMİ

Yabancı memleketlerde yatırım yapan Türk müteşebbislerin o memlekette elde ettikleri kazanç üzerinden o memlekette ödedikleri gelir vergisi Türkiye'de ödeyecekleri gelir vergisinin yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlara isabet eden kısımdan indirilir. Yabancı memleketlerde elde ettikleri kazanç ve iratlardan o memlekette ödedikleri gelir vergisi Türkiye'de ödeyecekleri gelir vergisinin yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlara isabet eden kısımdan fazla olduğu takdirde aradaki fark bir başka anlatımla o memlekette ödenen bakiye fazla gelir vergisi Türkiye'de ödenecek gelir vergisinden indirim konusu yapılamamaktadır. Bu düzenlemenin bir yerde Türk hazinesini güvence altına almak su istimallerin önüne geçmek amacı ile getirildiği düşünülmektedir. Burada açıklanması gereken diğer bir husus ise Türk müteşebbisin Türkiye'de ödeyeceği gelir vergisinin yabancı memlekette elde edilen kazanç ve iratlara isabet eden kısmı, bunların gelire oranı üzerinden hesaplanmaktadır.

4. YABANCI MEMLEKETLERDE ÖDENEN GELİR VERGİSİNİN İNDİRİM KONUSU YAPILABİLMESİNİN ŞARTLARI NELERDİR

4.1. Bunlardan birincisi yabancı memleketlerde ödenen gelir vergisinin gelir üzerinden alınan şahsi bir vergi olması gerekmektedir.

4.2. İkincisi ise yabancı memlekette vergi ödendiğinin yetkili makamlardan alınan ve mahallindeki Türk elçilik veya konsoloslukları, yoksa orada Türk menfaatlerini koruyan memleketin aynı mahiyetteki temsilcileri tarafından tasdik olunan vesikalarla ispat edilmesi gerekmektedir.

5. YUKARIDA BELİRTİLEN İKİNCİ ŞARTA UYULMAMASI HALİNDE YAPILAN MUAMELE

4.2. numarada yazılı vesikalar, Türkiye'de gelir vergisinin tarh edildiği bir başka anlatımla Türk müteşebbisin Türkiye'de bağlı bulunduğu vergi dairesine her yılın mart ayı sonuna kadar ibraz edilmez ise yabancı memlekette elde edilen kazanç ve iratlara isabet eden vergi kısmı bir yıl süre ile ertelenir.

Aranan vesikalar bu süre zarfında yani her yılın mart ayı sonuna kadar Türk müteşebbisin Türkiye'de bağlı bulunduğu vergi dairesine ibraz edildiği takdirde vergi tenzil edilir; bir yıllık erteleme süresi geçtikten sonra aranan vesikalar Türk müteşebbis tarafından Türkiye'de bağlı bulunduğu vergi dairesine ibraz edilmez ise ertelem hükmü kalkar ve vesikalar ibraz edilse bile nazara alınmaz. Vergi Usul Kanununda yazılı mücbir sebeplere ait hükümler mahfuzdur.

Burada açıklanması gereken diğer bir husus ise yabancı memleketlerde ödenen vergilerin ilgili bulundukları kazanç ve iratlar mükellef tarafından hangi yılın gelirin e ithal edilmişse, bu vergilerde o yıla ait gelir vergisinden indirilir.

6. YURT DIŞINDA ÖDENEN GELİR VERGİSİNİN YABANCI PARA CİNSİNDEN OLMASI HALİNDE YAPILAN MUAMELE

Türk müteşebbisin yabancı memlekette o memleket para birimi üzerinden ödediği gelir vergisini Türkiye'de ödeyeceği yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlara isabet eden kısmının değerlemesini kambiyo rayici üzerinden yapması gerekmektedir.